

30.1.2017

Stj/1

Päätöshistoria

Opetuslautakunta 24.01.2017 § 11

HEL 2016-012888 T 03 00 00

Lausunto

Opetuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Hallituksen esityksessä alkoholilain uudistamiseksi todetaan, että uudistettavan lainsäädännön avulla halutaan vähentää sääntelyä mutta toisaalta torjua liiallisesta alkoholinkäytöstä aiheutuvia vahinkoja. Myös ulkomailta tuotavan alkoholin osuus halutaan saada pienemmäksi, koska merkittävä osa verotuloista jää tällöin saamatta. Painopisteen tulee olla vastuullisessa alkoholinkäytössä ja terveyden edistämisessä. Alkoholinkäyttöön tulee saada luonnollinen suhtautuminen, jossa kieltojen sijasta painotetaan terveiden elämäntapojen merkitystä hyvinvoinnille.

Vuoden 2013 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan läheisten alkoholinkäyttö aiheutti ongelmia 12 prosentilla peruskoulun 8.–9. luokkien oppilaista ja 13 prosentille lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista. Vaikka ”läheinen” onkin tässä varsin laaja käsite, on aikuisten vastuuta syytä korostaa ehkäisevän päihdelain hengessä. Myös kauppojen ja kioskien on syytä jatkossakin tarkastaa nuorelta näyttävien asiakkaidensa henkilöllisyystodistukset.

Kouluterveyskyselyn mukaan vähintään kerran kuukaudessa tosi humalaan kertoi juovansa itsensä 12 prosenttia peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista. Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista näin kertoi tekevänsä 22 prosenttia. Luvut olivat huolestuttavan suuret jo nykyisenkin lainsäädännön aikana. Lapsille ja nuorille tulee opettaa alkoholin vastuullista, järkevää käyttöä. On tärkeää jatkaa panostusta sosiaalisia taitoja lisäävien ohjelmien käyttöön. Näin lisätään hallintaa oman elämän asioihin, muun muassa alkoholinkäyttöön. Koulujen ja oppilaitosten opiskeluhuollon rakenteita tulee mahdollisuuksien mukaan vahvistaa.

Varsinkin oppilaitoksissa valmistetaan oppilaita ammatteihin, joissa alkoholinkäytön suhteen on oltava hyvin tarkkoja, tai joissa ollaan alkoholituoitteiden kanssa päivittäin tekemisissä. Nämä erityispiirteet on tärkeä tuoda koulutuksessa selvästi esiin.

Käsittely

30.1.2017

Stj/1

24.01.2017 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Jäsen Ahva teki vastaehdotuksen, että lausuntoehdotuksen 6. kappale ("Lakiluonnos mahdollistaisi myös...") poistetaan.

Kannattaja jäsen Sazonov

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Jäsen Ahvan vastaehdotus

Jaa-äännet: 5

jäsenet Hertzberg, Jalovaara, Nordman, Sadeniemi, puheenjohtaja Krohn

Ei-äännet: 6

jäsenet Ahva, Korkkula, Korolainen, Kuittinen, Raittinen, Sazonov

Hyväksyttiin jäsen Ahvan ehdotus äänin 6-5.

Hyväksyttiin esittelijän ehdotuksesta poiketen.

Esittelijä

opetustoimen johtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Vesa Nevalainen, oppilashuollon päällikkö, puhelin: 310 86214
vesa.nevalainen(a)hel.fi

Varhaiskasvatuslautakunta 17.01.2017 § 6

HEL 2016-012888 T 03 00 00

Lausunto

Varhaiskasvatuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistuksesta:

Varhaiskasvatuslautakunta toteaa, että alkoholilain kokonaisuudistuksen nimellisenä periaatteena on alkoholihaittojen vähentäminen. Tavoitteena on, että terveys- ja hyvinvointierojen tulisi kaventua ja erikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista olisi tuettu.

Alkoholipolitiikan tärkeäksi tavoitteeksi on noussut tarve ehkäistä niitä haittoja, joita alkoholijuomien käyttäjät voivat aiheuttaa läheisilleen ja ympäristölleen. Lain uudistukset kuitenkin lisännevät alkoholinkulutus-

---

ta, mikä on selkeässä ristiriidassa alkoholipolitiikan keskeisten tavoitteiden kanssa.

Merkittävin uudistus olisi entistä väkevempien alkoholijuomien tuominen Alkon myynnistä laajempaan kauppohenkilöstön, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Hallitus pyrkii vähentämään yrityksille aiheutuvaa sääntelytaakkaa, joka tarkoittaa alkoholin vähittäismyynnin lisääntymistä ja hallitus pyrkii tukemaan näin sekä panimoteollisuutta, että päivittäistavarakauppaa. Alkoholijuomien anniskelun osalta merkittävin uudistus olisi anniskelun jatkoaikojen muuttaminen luvanvaraisista ilmoituksenvaraisiksi.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että koska alkoholijuomien kokonaiskulutus lisääntyisi, empiirisen ja teoreettisen tiedon perusteella on varmaa, että muutos vaikuttaisi negatiivisesti väestön sosiaaliseen hyvinvointiin ja terveyteen. Alkoholien kulutuksen kasvulla voi olla vaikutusta mm. perhe-elämään ja haittoihin läheisille.

Mikäli alkoholin käyttö lisääntyy, on todennäköistä, että se lisääntyy myös pikkulapsiperheissä. Tällä on vaikutuksia lapsen kasvuympäristöön ja hyvinvointiin. Varhaiskasvatuslautakunta toteaa, että hoito- ja kasvatushenkilöstöllä on kasvatuskumppanuuden hengessä kokemusta ja osaamista mm. varhaiseen avoimeen yhteistoimintaan ja dialogisiin menetelmiin sekä huolen puheeksi ottoon työmenetelmänä. Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen -opaskirja antaa menetelmällistä tukea ja välineitä perheen tukemisiin. Opaskirja on lapsiperheiden palvelujen vastuualueen riskiolosuhtedetyöryhmän kanssa yhdessä laadittu.

Yhteistoimintamenetelmät mm. lasten neuvolan, lastensuojelun, lapsiperheiden perhetyön ja lapsiperheiden kotipalvelujen kanssa on sovittu. Mahdollisuudet perheen moniammatilliseen tukemiseen ovat olemassa. Alkoholilain uudistukset eivät siten aiheuta erillistä uhkaa tai lisätoimenpiteitä, vaikka ministeriön laskelmat yhteiskunnallisista, sosiaalisista ja terveydellisistä haitoista toteutuisivat.

Alkoholin käytön lisääntymisellä voi olla vaikutuksia myös henkilöstön terveyteen. Varhaiskasvatusviraston esimiehet käyttävät tarvittaessa Helsingin kaupungin henkilöstön päihdeohjelmaa, jolla turvataan henkilöstölle päihteetön ja turvallinen työyhteisö, edistetään henkilöstön työkykyä ja terveyttä sekä tuetaan varhaista puuttumista ja puheeksi ottoa.

Luonnoksessa todetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja terveyserojen vähentämisen olevan yksi hallituksen kärkihanke. Luonnoksen ehdotukset vievät kuitenkin toiseen suuntaan. Luonnos ei ota riittävästi huomioon aiempien vastaavan suuntaisten uudistusten huonoja

---

30.1.2017

Stj/1

terveydellisiä vaikutuksia. Alkoholilla on vakava yksittäinen terveyden ja hyvinvoinnin uhkatekijä Suomessa.

Varhaiskasvatustalokunta päätti tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Käsittely

17.01.2017 Ehdotuksen mukaan

Vastaehdotus:

Aleksi Niskanen: Vastaehdotus esityslistan kohtaan 6 ja lausuntoehdotuksen kohta 9: Varhaiskasvatustalokunnan lausunto kaupunginhallitukselle luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistuksesta: Poistetaan lausuntoehdotuksen kohta 9. Perusteluni tämän kohdan poistamiseen on se, että ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin uhkatekijät koostuvat monista eri uhkatekijöistä, joista alkoholin liikkakulutus on yksi tekijä. Holhoavan alkoholipolitiikan sijaan Suomi tarvitsee uutta kokonaisvaltaista sosiaali- ja terveystalitiikkaa, jossa ihmisen terveyttä ja hyvinvointia tarkastellaan useista eri näkökulmista. Kaikkia ihmisen terveyttä uhkaavia asioita ei voida yksiselitteisesti laittaa alkoholin syyksi.

Aleksi Niskasen ehdotusta ei kannatettu, joten se raukesi.

13.12.2016 Palautettiin

Esittelijä

varhaiskasvatustalokuntajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Pasi Brandt, varhaiskasvatustalokuntien asiantuntija, puhelin: 310 42527
pasi.brandt(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveystalokunta 17.01.2017 § 7

HEL 2016-012888 T 03 00 00

Lausunto

Sosiaali- ja terveystalokunta antoi seuraavan esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon kaupunginhallitukselle luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi:

"Hallituksen esitys alkoholilain kokonaisuudistuksesta on sinänsä hyvä ja tarpeellinen, koska nykyinen lainsäädäntö on pirstaleinen ja pilkkoutunut useisiin asetuksiin. Esityksen luonnoksen mukaan alkoholilain uudistamisen yhtenä periaatteena on edelleen alkoholihaittojen vähentä-

minen. Toteutuessaan uudistus vaikuttaisi kuitenkin päinvastaisesti eli alkoholihaittoja lisäävästi.

Alkoholin hinta ja saatavuus ovat merkittäviä kulutuksen määrään vaikuttavia tekijöitä. Tutkimusten mukaan alkoholin saatavuus lisää kulutusta ja kulutus haittoja. Lakiesitykseen tehdyn Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) skenaarion perusteella kokonaiskulutus lisääntyisi 6 %.

Tutkimusten mukaan alkoholin aiheuttamien haittojen kokonaismäärä kasvaa suorassa suhteessa kokonaiskulutukseen. Alkoholihaitat eivät kohdistu ainoastaan alkoholin suurkuluttajien joukkoon, sillä tutkimusten mukaan suurkuluttajat kokevat kuitenkin vain osan kaikista väestön kokemista alkoholihaitoista.

Terveystieteissä kuntia veloitetaan edistämään kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventamaan terveyseroja. Vuonna 2015 voimaan tullut sosiaalihoitolain uudistus siirsi sosiaalipalvelujen painopistettä korjaavista palveluista hyvinvoinnin edistämiseen ja varhaiseen tukeen. Sosiaalihoitolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä astui voimaan 1.12.2015 korvaten raittiuslain. Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja vastuu siitä on jatkossakin kunnilla.

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toteuttaminen on osa Helsingin strategiaohjelman toimeenpanoa. Vuonna 2011 kaupunginhallitus on merkinnyt ohjelman tiedoksi ja kehottanut lauta- ja johtokuntia ryhtymään toimenpiteisiin alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Ohjelman loppuraportti tehdään keväällä 2017. Ohjelman päämäärinä ovat alkoholikulutuksen vähentäminen Helsingissä, lasten ja nuorten suojeleminen alkoholilta ja varhainen puuttuminen alkoholin ongelmakäyttöön. Ohjelmassa puututaan erityisesti lasten ja nuorten alkoholin saatavuuteen, käytön ehkäisyyn ja käyttöön. Lisäksi ohjelmassa on toimenpiteitä liittyen alkoholin mainostamisen rajoittamiseen ja alkoholin anniskeluun.

Helsingissä vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä jakautuu kahdelle virastolle, sosiaali- ja terveystieteiden virastolle ja nuorisosiainkeskukselle. Sosiaali- ja terveystieteiden virastossa vastuualueena on aikuisten ehkäisevä päihdetyö ja Nuorisosiainkeskus toimii nuorten ehkäisevän päihdetyön vastuutahona. Sosiaali- ja terveystieteiden virastolle kuuluu toiminta asiantuntijavirastona päihde- ja mielenterveysasioissa, ja lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa hoidetaan ja kuntoutetaan päihdeongelmasta kärsiviä.

Tutkimusten mukaan alkoholi on merkittävä työikäisten kuolemien aiheuttaja. Käypä hoito -suosituksessa on arvioitu, että alkoholin riskikäyttäjää on Suomessa noin 500 000.

Alkoholinkäyttöön liittyy monia haittoja ja terveysriskejä. Säännöllinen alkoholinkäyttö suurentaa kokonaiskuolleisuutta. Alkoholinkäyttö on liitetty erityisesti ruoansulatuskanavan alueen ja naisten rintasyöpäriskin suurenemiseen. Se myös suurentaa merkittävästi muun muassa maksakirroosin, kroonisen haimatulehduksen ja verenpainetaudin riskiä sekä psyykkisten oireiden ja mielenterveyden häiriöiden riskiä. Raskaudenaikainen alkoholinkäyttö voi aiheuttaa sikiövaurioita. Alkoholinkäyttöön liittyy myös runsaasti tapaturmia ja väkivaltaa.

THL:n Päihdetilastollisen vuosikirjan (2015) mukaan alkoholin käyttö aiheutti arviolta noin 1,3 - 1,4 miljardin euron välittömät haittakustannukset vuonna 2013. Lisäksi alkoholista koituu suomalaiselle yhteiskunnalle yli 930 miljoonan euron välilliset kustannukset vuosittain THL:n arvon perusteella.

Helsingin päihdehuollossa alkoholi on yleisin päihde. Helsingissä oli vuonna 2015 kunnan asukasta kohti päihdehuollon asiakkaita suhteellisesti enemmän kuin Espoossa, Vantaalla tai Suomen kuudessa suurimmassa kunnassa keskimäärin.

Päihdehuollon palvelut ovat siirtyneet laitospalveluista avohuollon suuntaan myös Helsingissä. Silti vuonna 2015 päihdehuollon avohuollon, asumispalvelujen ja laitoshoidon kustannukset yhteensä olivat Helsingissä 49 miljoonaa euroa. Päihdehuollon kustannukset 18 vuotta täyttäneitä kunnan asukasta kohti olivat Helsingissä 93 euroa eli kolmanneksen enemmän kuin Espoossa ja Vantaalla.

Helsingin päihdehuollon kustannukset ovat lähes puolet Suomen kuuden suurimman kunnan päihdehuollon yhteiskustannuksista. Esimerkiksi vuonna 2015 päihdehuollon avopalvelujen kokonaiskustannukset olivat Kuusikkokunnissa noin 32 miljoonaa euroa, josta Helsingin osuus oli 14,6 miljoonaa euroa.

Pykäläkohtaiset huomiot

17 § Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Uudistuksena lakiesityksessä olisi entistä väkevämpien alkoholijuomien tuominen laajempaan kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin nykyisestä Alkossa tapahtuvasta myynnistä. Toinen muutos lakiesityksessä liittyy alkoholin valmistustapaan. Nykyisin kaupoissa saa myydä käymisteitse valmistettua alkoholia. Esityksen mukaan jatkossa sallittaisiin luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5

tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Tämä tarkoittaa sitä, että jatkossa luvanvaraisessa vähittäismyynnissä saisi myydä esimerkiksi A-oluita, nykyistä vahvempia siidereitä, sekä long drink -juomia ja alkoholipitoisia juomasekoituksia riippumatta niiden valmistustavasta.

Myyntipaikkojen määrä tulee lisääntymään 5500:aan nykyisten Alkon myymälöiden (n. 350) lisäksi. Kauppa on myös esittänyt, että se alentaa myynnissään olevien A-oluiden hintoja, mikä on vastuullisen alkoholin käytön politiikan vastaista. On myös arvioitu, että hinnat tulevat laskemaan esimerkiksi erikoistarjousten myötä.

Alkoholin valmistustaparaajoitteesta luopumisen myötä kauppoihin, kioskeihin ja huoltamoihin voisi tulla myytäväksi myös uudenlaisia alkoholisekoituksia, joiden on arvioitu kiinnostavan erityisesti nuoria. Helsingissä on tiheä kauppojen, kioskien ja huoltoasemien verkko. Suomessa tehtyjen ikärajavaltontaa testanneiden ostokoeselvitysten perusteella Alkot noudattavat ikärajavaltontaa tehokkaammin verrattuna muihin myyntipaikkoihin. Sosiaali- ja terveyslautakunta arvioi, että myönteinen trendi nuorten alkoholinkulutuksen vähentymisessä kääntyisi kielteiseksi.

Huolena on, että vahvemman alkoholin helpompi saatavuus tulee aiheuttamaan sen, että osa työkäisistä riskikuluttajista tulee siirtymään ongelmakäytön puolelle, jolloin alkoholihaitat tulevat jatkossa koskettamaan tavallisia alkoholinkäyttäjiä.

Haitat koskettavat alkoholin käyttäjien lisäksi myös heidän läheisiään ja perheitään. Tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhempien alkoholinkäyttö vaikuttaa lasten terveyteen ja hyvinvointiin sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Vanhempien runsaan alkoholinkäytön tiedetään olevan riskitekijä lasten tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle. Perheissä koetut päihdehaitat ovat myös yksi riskitekijä haittojen kasautumiselle ja huono-osaisuuden ylisukupolviselle siirtymiselle. Alkoholihaitat näkyvät jo nyt selvästi sosiaali- ja terveydenhuollossa Helsingissä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta ehdottaa, että 17 pykälää muutetaan niin, että A-oluen, vahvempien siidereiden ja long drink-juomien sekä ns. li-muviinujen myyntipaikkoja edelleen rajoitetaan, sillä ehdotus lisää alkoholin haittoja, syrjäytymistä ja eriarvoisuutta.

18 § Alkoholijuomien anniskelulupa ja sen myöntämisen edellytykset ja 86 § siirtymäsäännös

Pykälä 18 koskee lain voimaantulon jälkeen myönnettäviä anniskelulupia. Lisäksi esityksen 86 §:n 1 momentissa on siirtymäsäännös, jonka mukaan kaikki anniskeluun myönnetyt (A, B, C-) luvat tuottavat oikeu-

den anniskella kaikkia alkoholijuomia. Nykyisin anniskeluluvat myönnetään A-, B- tai C -lupina. Anniskelulupakäytäntöön on lakiluonnoksessa ehdotettu muutosta, jonka mukaan jatkossa yhdellä luvalla saisi anniskella kaikkia alkoholijuomia. Helsingissä on paljon erilaisia anniskelupaikkoja, joiden mahdollisuudet tarjota aiempaa vahvempia juomia helpottuisivat. Helsingissä on paljon pieniä anniskeluoikeuden omaavia anniskelupaikkoja esimerkiksi kerrostalojen kivijaloissa. On perusteltua olla huolestunut, mikäli kaikki anniskelupaikat saavat oikeuden väkevien alkoholijuomien anniskeluun.

Sosiaali- ja terveyslautakunta ehdottaa, että tätä pykälää tarkastellaan uudelleen sosiaali- ja terveystieteellisistä lähtökohdista.

20 § Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksesta

Esityksen perustelujen mukaan lakiehdotuksen tavoitteena on lisätä kuntalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Ehdotuksen mukaan lupaviranomaisen on jatkossa pyydettävä lausunto kunnalta ja poliisilta sekä ilmoitettava saman kiinteistön sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle hakemuksesta ja varattava hänelle tilaisuus esittää huomautuksensa, jos hakemus koskee anniskelua ulkotiloissa tai kohteessa on aiemmin esiintynyt järjestyshäiriöitä tai meluhaittoja.

Sosiaali- ja terveyslautakunta kannattaa kuntalaisten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä omaa lähiympäristöä koskevissa asioissa.

43 § Jatkoaikailmoitus

Alkoholijuomien anniskeluun suunnitellaan lupamenettelyn keventämistä. Muutos olisi anniskeluaikojen jatkoaikojen muuttuminen luvanvaraisista ilmoituksenvaraisiksi. Ravintoloiden jatkoaikojen lisääntyessä ja aukioloaikojen myöhentyessä saattavat myös väkivallanteot, järjestyshäiriöt sekä meluhaitat lisääntyä.

Helsingin turvallisuustutkimuksen mukaan anniskeluravintolat tai niiden keskittymät lieveilmiöineen aiheuttavat turvattomuutta. Lisäksi noin puolet vastaajista koki häiritsevänsä kaduilla sekavasti käyttäytyvät ihmiset, ja noin kolmasosa häiritsevänsä julkisen alkoholinkäyttöä.

Nuoret kokevat Nuorisasiankeskuksen tutkimuksen mukaan aikuisten alkoholinkäytöstä aiheutuvat haitat pelottaviksi joillain alueilla Helsingissä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta ehdottaa tarkastelemaan uudelleen lupamenettelyn keventämistä terveys- ja hyvinvointipolitiikan näkökulmasta.

Yleiset havainnot lakiuudistuksesta

Alkoholilain uudistuksella pyritään löytämään tasapaino alkoholin aiheuttamien kansanterveydellisten haittojen vähentämisen sekä elinkeinoelämän ja työllisyyden edistämisen välillä. Lain tarkoituksena on edelleen alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäiseminen.

Sosiaali- ja terveystalvuuissa hoidetaan runsaasti päihdeasiakkaita. Kertyneen tutkimustiedon sekä kokemustiedon perusteella sosiaali- ja terveystalvutakunta toteaa, että terveyst- ja hyvinvointipolitiikan näkökulman tulisi näkyä lainsäädännön uudistuksessa vahvemmin.

Kustannustehokkainta alkoholipolitiikkaa OECD:n tuoreen raportin mukaan on vaikuttaminen verotuksen, hintojen, sekä saatavuuden ja mainonnan rajoittamisen kautta. Alkoholinkäytön puheeksiotto ja lyhytneuvonta on laajamittaisesti käytettynä kustannusvaikuttavaa toimintaa terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveystalvuuissa lyhytneuvonta on osa kuntalaisille annettavia palveluita.

Sosiaali- ja terveystalvutakunta pitää hyvänä sitä, että esityksen mukaan alkoholilaki edelleen perustuu alkoholijuomien vähittäismyyntin yksinoikeusjärjestelmään. Edelleen sosiaali- ja terveystalvutakunnan mielestä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen lähiympäristön kuulemista ja kunnan itsehallintoa lisäämällä on hyvä asia.

Yhteenvetona sosiaali- ja terveystalvutakunta toteaa, että Helsingissä suurena kaupunkina alkoholin saatavuus on jo nyt korkealla tasolla erilaisten anniskelupaikkojen ja vähittäismyyntipaikkojen moninaisuudesta johtuen. Sosiaali- ja terveystalvutakunta kantaa erityistä huolta lapsiperheistä ja heikommassa asemassa olevista kuntalaisista. Sosiaali- ja terveystalvutakunta ei voi kannattaa nyt lausuttavana olevaa esitystä erityisesti näiden lausuttujen pykälien kohdalla.

Terveyst- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Hallitusohjelman yhtenä tavoitteena on terveyst- ja hyvinvointierojen kaventaminen. Alkoholi ja tupakka yhdessä selittävät tutkimusten mukaan noin puolet miesten sosioekonomisista kuolleisuuseroista. Tutkimusten ja kokemusten perustella on ilmeistä, että kokonaiskulutuksen lisääntyminen johtaa alkoholin aiheuttamien terveydellisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten haittojen lisääntymiseen.

Suomessa kansanterveystyötä on ohjannut sosiaalisen ja terveydellisen tasa-arvon tavoite, jossa terveyst- ja sosiaalipolitiikalla halutaan kaventaa terveyst- ja hyvinvointieroja. Tässä lakiuudistuksessa korostetaan yksilön valinnan oikeutta. Näkökulmina on yhtäältä yhteiskunnan

---

30.1.2017

Stj/1

rooli haavoittuvien väestöryhmien suojelussa, ja toisaalta yksilön mahdollisuus valita vapaasti. Näiden näkökulmien painotus lainsäädännössä vaikuttaa jatkossa väestön terveys- ja hyvinvointierojen kehityksen suuntaan.

Helsingissä haasteena ovat muuta maata suurempi alkoholin kulutus ja siihen liittyvät haitat, kuten korkea alkoholikuolleisuus ja päihdehoidon korkeat kustannukset. Alkoholihaitat painottuvat erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin ja vaikuttavat haitallisesti myös sukupuolten väliseen tasa-arvoon tuoreiden tutkimustulosten perusteella.

Lakiuudistuksella tulisi olemaan haitallisia vaikutuksia lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin.

Myös ikääntyneiden terveyteen ja hyvinvointiin alkoholin saatavuuden lisääntymisellä olisi haitallisia vaikutuksia. Eläkeikäisten alkoholinkäyttö on lisääntynyt. Käypä hoito -suosituksessa todetaan, että alkoholinkäytön riskitasot ovat ikääntyneillä matalammat kuin työikäisillä. Elimistön kyky sietää alkoholia heikkenee ikääntymisen ja sairauksien sekä lääketoimenpiteiden myötä. Ikääntyneillä eri sairaudet ja lääkitykset voivat voimistaa alkoholin vaikutuksia ja lisätä esimerkiksi kaatumis- ja tapaturmariskiä."

Käsittely

17.01.2017 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto syntyi seuraavien vastaehdotusten pohjalta:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Sirpa Asko-Seljavaara: Lausunnon kappaleeseen 14 tehdään seuraava lisäys: "Myyntipaikkojen määrä tulee lisääntymään 5500:aan nykyisten Alkon myymälöiden (n. 350) lisäksi. Kauppa on myös esittänyt, että se alentaa myynnissään olevien A-oluiden hintoja, mikä on vastuullisen alkoholin käytön politiikan vastaista."

Kannattaja: Jäsen Miina Kajos

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi yksimielisesti ilman äänestystä jäsen Asko-Seljavaaran vastaehdotuksen 1.

Vastaehdotus 2:

Jäsen Sirpa Asko-Seljavaara: Lausunnon kappale 18 muutetaan kuulumaan seuraavasti: "Helsingin sosiaali- ja terveyslautakunta ehdottaa, että 17 pykälää muutetaan niin, että A-oluen, vahvempien siidereiden ja long drink-juomien sekä ns. limuviinon myyntipaikkoja edelleen ra-

30.1.2017

Stj/1

joitetaan, sillä ehdotus lisää alkoholin haittoja, syrjäytymistä ja eriarvoisuutta."

Kannattaja: Jäsen Rene Hursti

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi yksimielisesti ilman äänestystä jäsen Asko-Seljavaaran vastaehdotuksen 2.

Esittelijä

va. virastopäällikkö
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Marketta Kupiainen, hallintoylihoitaja, puhelin: 310 42348
marketta.kupiainen(a)hel.fi
Tarja Saarinen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 48248
tarja.saarinen(a)hel.fi

Yleisten töiden lautakunta 10.01.2017 § 9

HEL 2016-012888 T 03 00 00

Lausunto

Yleisten töiden lautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta alkoholilain kokonaisuudistukseksi.

Yleistä

Alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksella pyritään sovittamaan yhteen alkoholiin liittyviä erilaisia intressejä. Tarkoituksena on edelleen ehkäistä alkoholin aiheuttamia haittoja ja ongelmia, mutta alkoholin saatavuutta on tarkoitus lisätä sekä vähentää paikoin vanhentuneen lainsäädännön aiheuttamaa sääntelytaakkaa yrityksille. Lakiehdotuksen tavoitteena on myös lisätä kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä.

Rakennusviraston osalta uudistuksella on liittymäkohta viraston toimialaan koskien katu- ja puistoalueilla sijaitsevia ulkoterasseja. Kun terassi sijoitetaan yleiselle alueelle, tehdään asiasta sopimus rakennusviraston palveluosaston alueidenkäytössä.

Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksista, 20 §

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan osalta lupaviranomaisena toimisi lakiehdotuksen mukaan nykyiseen tapaan aluehallintovirasto.

Esityksen mukaan lupaviranomaisen tulisi pyytää lausunto anniskelulupahakemuksen toimipaikan sijaintikunnalta ja poliisilta.

Lupaviranomaisen olisi lisäksi ilmoitettava samassa kiinteistössä sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle hakemuksesta ja varattava hänelle tilaisuus esittää huomautuksensa, jos hakemus koskee anniskelua ulkotiloissa taikka kohteessa on aiemmin esiintynyt järjestyshäiriöitä tai meluhaittoja. Kuuleminen liittyy alkoholijuominen myyntiin liittyvien haittojen vähentämiseen ja muun muassa alkoholijuomien anniskelu ulkotiloissa edellyttäisi näin poikkeuksetta lähiympäristön kuulemista.

Rakennusviraston terassisopimuksissa on ehtona, että hakemukseen liitetään kiinteistön omistajan suostumus siihen, että liiketilan edessä olevaa yleistä aluetta saa käyttää ulkotarjoiluun. Rakennusviraston alueidenkäytössä on käytännön työssä huomattu, että kiinteistön omistajan kuuleminen on tärkeää ja että asukkaiden näkemykset saadaan kuuluviin nimenomaan kiinteistön omistajan suostumuksen kautta.

Yleisten töiden lautakunnan hyväksymän terassiohjeen "Terassiohjeet Helsingissä", mukaan asuinkiinteistöjen läheisyydessä terassien aukioloaika on rajattu melun takia klo 07.00-22.00 välille.

Ehdotukseen sisältyvän laajan lähiympäristön kuulemisen vuoksi voitaisiin myös rakennusviraston terassisopimuksien osalta harkita mahdollisuutta sallia pidemmät terassien aukioloajat myös asuinkiinteistöjen läheisyydessä, edellyttäen ettei lähiympäristön kuulemisessa olisi tullut ilmi tätä vastaan olevia seikkoja tai huomautuksia.

Lautakunta pitääkin uudistuksessa hyvänä, että asukkaiden kuuleminen on otettu edellä esitetyn mukaisesti osaksi lupaprosessia. Lisäksi kunnalta pyydettävä lausunto tulee lisäämään kunnan vaikutusmahdollisuuksia.

Alkoholijuomien anniskelulupa ja sen myöntämisen edellytykset, 18 §

Anniskelualueen ei olisi nykyisen lain mukaisesti enää tarpeen olla omistuksen tai sopimuksen perusteella yksinomaan hakijan tosiasiallisessa hallinnassa. Myös kahdelle tai useammalle hakijalle voitaisiin myöntää lupa anniskeluun yhdellä anniskelualueella samanaikaisesti, jos yksi hakija ilmoittaa vastaavansa alueen valvonnasta (19 §).

Toteutuessaan esitetty uudistus aiheuttanee tältä osin tarkistuksia terassisopimukseen koskien muun muassa oikeutta sopimuksen siirtämiseen kolmannelle.

30.1.2017

Stj/1

Lupaviranomaisena toimiva aluehallintovirasto edellyttää nykyisellään, että anniskelulupaa myönnettäessä tulee hakemukseen liittää selvitys mahdollisen ulkoalueen hallinnasta sekä maanomistajan suostumus ulkoalueen käytöstä anniskelutoimintaan. Yleisten töiden lautakunta pitää tärkeänä, että em. seikat tullaan jatkossakin selvittämään anniskelulupaa haettaessa, ja että lupaviranomainen saa näin myös tiedon sopimuksen mukaisesta alueen mahdollisesta ajallisesta käyttörajoituksesta.

Markkinoinnin sääntely, 49 §

Alkoholijuomien mainonnasta säädetään nykyisen alkoholilain 33 §:ssä. Säännös uudistettiin vuonna 2014 ja muutokset tulivat voimaan vuoden 2015 alusta. Ehdotus vastaa nykyisen lain 33 §:n sisältöä, mutta mainonnan, epäsuoran mainonnan ja muun myyntityön käsitteitä muutettaisiin markkinoinniksi.

Lautakunta toteaa, että esityksellä ei ole vaikutusta rakennusviraston ulkomainosvälineiden vuokrausta koskeviin sopimuksiin, koska vuonna 2015 voimaan tulleet alkoholilain mainontaa koskevat säännökset on sisällytetty esitysluonnokseen asiaan vaikuttavilta osin nykyistä sääntelyä vastaavasti.

Yhteenveto

Yleisten töiden lautakunta toteaa, että lainsäädännön voimaantulo aiheuttanee joitakin muutoksia terasseja koskevaan ohjeistukseen ja sopimuksiin.

Esittelijä

osastopäällikkö
Nea Kielenniva

Lisätiedot

Kristiina Jokinen, lakimies, puhelin: 310 39015
kristiina.jokinen(a)hel.fi
Antti Mäkinen, lakimies, puhelin: 310 39748
antti.makinen(a)hel.fi

Ympäristölautakunta 10.01.2017 § 5

HEL 2016-012888 T 03 00 00

Lausunto

Ympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistuksesta.

Alkoholilain muutoksessa on sekä elintarvikevalvontaan, että terveydensuojeluun liittyviä vaikutuksia.

Nykyisen käytännön mukaan elintarvikealan toimijan hakiessa anniskelulupaa aluehallintovirasto varmistaa, että elintarvikelain 13 §:n mukainen ilmoitus on tehty elintarvikevalvontaviranomaiselle. Menettely on ympäristökeskukselle tärkeä, koska sitä kautta saadaan tieto uusista ravintoloista ja muista alkoholin anniskelupaikoista sekä varmistetaan elintarvikelain 13 §:n mukaisen ilmoituksen tekeminen. Luonnoksen 18 §:ssä, joka koskee alkoholijuomien anniskelulupaa ja sen myöntämisen edellytyksiä todetaan, että lupaviranomainen ei enää tutkisi mm. edellä mainittua seikkaa anniskeluluvan harkinnan yhteydessä. Ympäristölautakunta pitää tärkeänä menettelyn jatkamista, jossa anniskeluluvan vaatimuksena on, että toiminnasta on ilmoitettu elintarvikelain mukaisesti. Tämä menettely helpottaa valvontaa, kun tarvittavat ilmoitukset ja tieto toiminnan alkamisesta ovat myös elintarvikevalvontaviranomaisen tiedossa.

Nykyisen alkoholilain mukaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) huolehtii verottomien alkoholivarastojen elintarvikelain mukaisesta valvonnasta, kun taas verollisten alkoholivarastojen valvonta kuuluu kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle. Elintarviketurvallisuusviraston (Eviran) ohjeistuksen mukaan tällaisten vähäriskisten elintarvikkeiden varastoinnin valvontatarve on hyvin vähäistä, eikä alkoholivaraston verottomuus tai verollisuus vaikuta elintarvikelain mukaiseen valvontatarpeeseen. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että verollisia ja verottomia varastoja jatkossa valvoisi sama viranomainen esimerkiksi Valvira. Vastuu alkoholin muusta valvonnasta on myös Valviralla.

Ympäristölautakunta kiinnittää huomiota luonnoksessa esitettyyn ravintoloiden jatkoaikailmoitusmenettelyyn. Luonnoksen 43 §:n mukaan aluehallintovirasto toimittaisi jatkoaikailmoituksen terveydensuojelulain 15 §:n mukaista käsittelyä varten kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Kyseinen 43 § perusteluineen jää kuitenkin epäselväksi. Luonnoksesta saa kuvan, että kunnan terveydensuojeluviranomaiselle toimitettaisiin jatkoaikailmoitus eikä terveydensuojelulain 13 §:n tarkoittamaa ilmoitusta. Luonnoksessa mainittu terveydensuojelulain 15 §:n mukainen käsittely edellyttää kuitenkin lain 13 §:n mukaista ilmoitusta toiminnanharjoittajalta. Tältä osin luonnosta tulee tarkentaa.

Ympäristölautakunta toteaa, että jatkoaikailmoituksen käsittely siirtää meluhaittojen poistamista ja erityisesti niiden ehkäisemistä koskevaa toimintaa merkittävästi aluehallintovirastoilta kuntien terveydensuojeluviranomaisille. Tällä ei siten saavuteta yleisperusteluissa mainittua viranomaistyön vähentymistä vaan se todennäköisesti lisää sitä. Erityi-

---

30.1.2017

Stj/1

sesti suurissa kaupungeissa jatkoaikailmoitusten määrä voi olla huomattava ja vaarana on ilmoitusten käsittelyn ruuhkautuminen.

Jatkoaikailmoitusmenettelyssä ilmoitus tulee toimittaa lupaviranomaiselle kolme viikkoa ennen suunnitellun jatkoajan käyttöönottoa ja lupaviranomaisen tulee toimittaa se edelleen terveydensuojeluviranomaiselle. Terveydensuojelulain 13 §:n mukaan toiminnanharjoittajan tulee tehdä ilmoitus 30 vuorokautta ennen toiminnan olennaista muuttamista. Esitetty jatkoaikailmoitusmenettely aiheuttaa aikataulullisia ongelmia terveydensuojeluviranomaisen toiminnalle ja toimenpiteet haittojen ehkäisemiseksi voivat olla mahdottomia toteuttaa.

Jatkoaikailmoituksen perusteluissa (43, s. 114) todetaan, että anniskelun jatkaminen voidaan kieltää, jos toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa eikä haittaa voida ehkäistä luvanhaltijan suorittamilla toimenpiteillä. Kuitenkin lähes poikkeuksetta luvanhaltija voi halutessaan poistaa terveyshaitan omilla toimenpiteillään, esimerkiksi alentamalla musiikin melutasoa. Tältä osin perusteluja tulee tarkistaa.

Esittelijä

ympäristöjohtaja
Esa Nikunen

Lisätiedot

Mia Degerlund, johtava elintarviketarkastaja, puhelin: +358 9 310 32055
mia.degerlund(a)hel.fi

Päivi Vepsäläinen, johtava ympäristötarkastaja, puhelin: +358 9 310 64323
paivi.vepsalainen(a)hel.fi

Palvelukeskus-liikelaitoksen jk 15.12.2016 § 36

HEL 2016-012888 T 03 00 00

Lausunto

Palvelukeskus-liikelaitoksen johtokunta antaa lausunnon seuraavasti: Palvelukeskuksen toimipaikoista vain viidessä sosiaali- ja terveysviraston ylläpitämissä monipuolisessa vanhustenpalvelukeskuksessa on alkoholin anniskeluun oikeuttavat A-oikeudet ja toimimme niissä Valviran ohjeiden mukaisesti.

Lausunnolla olevalla lakiesitysluonnoksella ei ole vaikutusta toimintaamme eikä Palvelukeskuksella ole muuta lausuttavaa.

Esittelijä

toimitusjohtaja
Antti Värtelä

Lisätiedot

30.1.2017

Stj/1

Raimo Niippa, hallintopäällikkö, puhelin: 310 27609
raimo.niippa(a)hel.fi

Nuorisolautakunta 15.12.2016 § 139

HEL 2016-012888 T 03 00 00

Lausunto

Nuorisolautakunta antoi kaupunginhallitukselle lausunnon koskien luonnosta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen merkittävin uudistus olisi entistä väkevämpien alkoholijuomien tuominen Alkon myynnistä laajempaan kauppohen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Jatkossa luvanvaraisessa vähittäismyynnissä saisi myydä kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholi-juomia. Uudistus koskisi esimerkiksi niin sanottuja A-oluita, nykyistä vahvempia siidereitä sekä long drink -juomia ja alkoholipitoisia juomasekoituksia riippumatta niiden valmistavasta. Nuorisolautakunta pitää alkoholilain uudistusta esitetyllä tavalla nuorten edun vastaisena.

Myyntipisteiden lukumäärä lisääntyisi 15-kertaiseksi, eli saatavuus kasvaisi huomattavasti nykyisestä. Lonkeroista ja muista juomasekoituksista pitävät, erityisesti naiset ja nuoret, joille myös epäilyksettä luodaan runsaasti uutta tarjontaa. Lisäksi uusi alkoholilaki toisi mahdollisuuden ostaa alkoholijuomia velaksi.

Vertaamalla nykyisiä Alkon ja päivittäistavarakauppojen keskioluiden hintoja voidaan arvella, että halvimpien nelosoluiden ja limuviinohen hintataso voi olla huomattavasti halvempi kuin nykyiset Alkon hinnat. Olennaisin ero nykytilaan on nelosoluen ja limuviinohen sunnuntaimyynti. Tällä lienee merkitystä erityisesti riskikäyttäjille ja suurkuluttajille.

Lakiuudistusluonnoksen mukaan siis vahvempia juomia saa entistä helpommin, halvemmalla ja entistä useammasta paikasta.

Nuorisoasiainkeskus haluaa edistää lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia ja on erityisen huolissaan siitä, että alkoholijuomien saatavuus myös lisääntyisi ja yleisemmin kaupan olevan alkoholijuomat samalla väkevöityisivät. Vaikka luvanvaraisessa myynnissä valvotaan varsinaista alaikäisille myyntiä hyvin, lasten ja nuorten mahdollisuudet hankkia muulla tavoin esimerkiksi uusia alkoholijuomasekoituksia paransivat merkittävästi. Lasten ja nuorten alkoholinkäytön aleneva trendi voisi pysähtyä. Alkoholilain uudistus lisäänee nuorisotoimessa päihdetyön tarvetta.

Vaikutus nuoriin

Kauppoihin tulevat limuviinat ovat kansainvälisen kokemuksen mukaan olleet erityisesti nuorten mieleen. Kauppojen ikärajakontrollia on tehostettu, mutta nuorten asiakkaiden iän tarkistaminen ei ole vähittäiskaupan omienkaan lumeestojen mukaan yhtä tehokasta kuin Alkoissa. Lakiuudistus uhkaa pahimmassa tapauksessa pysäyttää tai jopa kääntää nousuun alaikäisten nuorten koko 2000-luvun kestäneen alkoholinkulutuksen laskun. Huolena on, että alkoholijuomien saatavuus myös lapsille ja nuorille lisääntyisivät ja yleisimmin kaupan olevat alkoholijuomat samalla väkevöityisivät.

Tutkimusten mukaan vaikuttavimpia ehkäisevän päihdetyön keinoja erityisesti lasten ja nuorten osalta ovat päihteiden hinta ja saatavuus. Näin ollen lakiuudistus voisi lisätä nuorten päihteiden käyttöä.

Viitteet:

Babor T ym. Alcohol: no ordinary commodity, Second edition.. New York: World Health Organization and Oxford University Press, 2010.

Gale M, Muscatello DJ, Dinh M, Byrnes J, Shakeshaft A, Hayden A, et al. Alcopops, taxation and harm: a segmented time series analysis of emergency department presentations. BMC Public Health. 2015;15:468. <http://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-015-1769-3>

PTY: Ikärajavaalvontaa testataan säännöllisesti Alko: Alkoholipoliittisten toimien vaikuttavuusarviointi Peliin ei puututa. Alkoholien, tupakan ja rahapeliautomaattien ikärajavaalvontaa testanneet ostokokeet vähittäisliikkeissä.

<https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/usein-kysytyt-kysymykset/politiikka/miten-hallituspuolueiden-tekemat-alkoholilain-uudistuksen-linjaukset-vaikuttavat-alkoholin-kulutukseen-ja-kansanterveyteen->

Käsittely

15.12.2016 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Esittelijä muutti esityslistan kohdan 6 seuraavaksi: "Nuorisosiainkeskus haluaa edistää lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia ja on erityisen huolissaan siitä, että alkoholijuomien saatavuus myös lisääntyisi ja yleisemmin kaupan olevan alkoholijuomat samalla väkevöityisivät. Vaikka luvanvaraisessa myynnissä valvotaan varsinaista alaikäisille myyntiä hyvin, lasten ja nuorten mahdollisuudet hankkia muulla tavoin esimerkiksi uusia alkoholijuomasekoituksia paranisivat merkittävästi. Lasten ja nuorten alkoholinkäytön aleneva trendi voisi pysähtyä."

Vastaehdotus:

Timo Kontio: Lisätään kohdan (6) loppuun lause: "Alkoholilain uudistus lisäänee nuorisotoimessa päihdetyön tarvetta."

Kannattaja: Benjamin Ellenberg

30.1.2017

Stj/1

Lautakunta päätti yksimielisesti Kontion esityksestä Ellenbergin kannattamana lisätä kohdan (6) loppuun lause: "Alkoholilain uudistus lisäänee nuorisotoimessa päihdetyön tarvetta."

Vastaehdotus:

Timo Kontio: Lisätään kohdan (2) alkuun virke: "Nuorisolautakunta pitää alkoholilain uudistusta esitetyllä tavalla nuorten edun vastaisena."

Kannattaja: Jussi Chydenius

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Lisätään kohdan (2) alkuun virke: "Nuorisolautakunta pitää alkoholilain uudistusta esitetyllä tavalla nuorten edun vastaisena."

Jaa-äännet: 2

Fatbardhe Hetemaj, Helena Kantola

Ei-äännet: 6

Zahra Abdulla, Jussi Chydenius, Benjamin Ellenberg, Timo Kontio, Sanna Lehtinen, Stella Qin

Tyhjä: 0

Poissa: 1

Olli Isoaho

Esittelijä

osastopäällikkö
Heidi Hällman

Lisätiedot

Heidi Hällman, osastopäällikkö, puhelin: 310 71608
heidi.hallman(a)hel.fi

Päivi Kuusela, johtava Klaari-koodinaattori, puhelin: 050 3273107
paivi.kuusela(a)hel.fi
